

**Sprawozdanie z realizacji Powiatowego
Programu Opieki nad Zabytkami dla
Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026
z lat 2023-2024**

1. Cel i podstawa prawna opracowania Sprawozdania z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026 z lat 2023-2024

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z poz. 1292) na mocy art. 87 ust. 1 zobligowała Zarząd Powiatu do sporządzenia na okres 4 lat Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami. Na mocy art. 87 ust. 3 ww. ustawy Rada Powiatu w Piotrkowie Trybunalskim Uchwałą Nr LXIII/434/23 z dnia 28 lutego 2023 r. przyjęła Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026 (Dz. U. Województwa Łódzkiego z dnia 21 marzec 2023 r. poz. 2409).

W myśl przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Zarząd Powiatu w Piotrkowie Trybunalskim co dwa lata, sporządza sprawozdanie z Powiatowego Programu Opieki Nad Zabytkami (art. 87 ust. 5 ustawy), które przedstawia Radzie Powiatu w Piotrkowie Trybunalskim.

Celem opracowania sprawozdania z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026 (dalej zwany „Programem”) jest analiza i ocena realizacji celów i działań w latach 2023-2024 zapisanych w przedmiotowym Programie.

Spośród celów określonych w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jako główne dla realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026 przyjęto następujące cele:

- I. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- II. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- III. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych.

Zakres ochrony zabytków został uregulowany w art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stanowi, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy publiczne działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 ww. ustawy określa zakres opieki nad zabytkami, która polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3. zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Artykuł 6 ust. 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawiera wykaz obiektów podlegających ochronie, a nadto nakłada obowiązek ochrony i opieki nad zabytkami bez względu na stan ich zachowania. Oznacza to, że dopóki dany obiekt budowlany uznany za zabytek istnieje i jego walory jako zabytku mogą być utrzymane, dopóty podmiot posiadający prawo do dysponowania takim obiektem ma obowiązek utrzymywać dany zabytek w odpowiedni stanie technicznym.

Art. 6

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;*

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*

- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393),*
- f) instrumentami muzycznymi,*
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;*
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
 - b) cmentarzyskami,*
 - c) kurhanami,*
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*
- 2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.*

Ustawa w art. 7 określiła cztery prawne formy ochrony zabytków, którymi są ;

- 1) wpis do rejestru zabytków;*
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;*
- 2) uznanie za pomnik historii;*
- 3) utworzenie parku kulturowego;*
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

Zgodnie z powyższym z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich szczebli, jak również posiadaczom i właścicielom prywatnym.

Ocena realizacji celów kierunków i działań.

W latach 2023-2024 w celu realizacji ochrony zabytków Powiatu Piotrkowskiego ścisłą współpracę z sobą podejmowały jednostki samorządowe, kościelne i społeczne. Przyczyniło się to do postrzegania zabytków jako materialnego zapisu pamięci przeszłości, źródła narodowej dumy i tożsamości, jak również dostrzeżono ich rolę krajobrazową i turystyczną. W oparciu o atrakcje turystyczne i historyczne, występowanie na terenie powiatu obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, usytuowanie powiatu na szlakach uznawanych za ogólnonarodowe dobro kultury, posiadanie zasobów historycznych pozwalających na dostosowanie oferty kulturalnej do potrzeb

mieszkańców i osób odwiedzających Powiat Piotrkowski, zaczęto kształtować oferty turystyczne i pozytywny wizerunek regionu. Turystyka odgrywa coraz większą rolę w dochodach samorządów gmin, a co za tym idzie ma wpływ na zwiększenie zatrudnienia i dochody ludności.

Podkreślić należy, że na terenie Powiatu Piotrkowskiego występują niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturowego zabytki, a walory dziedzictwa kulturowego powiatu dostrzeżono również podczas opracowywania Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023 oraz Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2024-2027". W programie wartości kulturowe Powiatu Piotrkowskiego zostały w znacznym stopniu dostrzeżone i potraktowane jako znaczące dla terenu województwa. Wskazano, że dziedzictwo kulturowe Powiatu Piotrkowskiego posiada walory ponadlokalne, stanowiąc strategiczne znaczenie w kształtowaniu systemu ochrony dziedzictwa kulturowego województwa.

Działania mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego podejmował samorząd, jak również instytucje społeczne i prywatne. Podejmowane działania stworzyły warunki do realizacji ochrony zabytków, przyciągnęły uwagę do historii i kultury regionu oraz występujących na terenie powiatu zabytkowych obiektów.

Cele i zadania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026

Spośród celów określonych w art. 87 ustawy, jako główne dla realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026 przyjęto następujące cele:

- I.** Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- II.** Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- III.** Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych.

Realizacja wyżej wymienionych celów odbywać się będzie poprzez następujące działania:

CEL:

- I. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania** realizowane poprzez następujące kierunki działania:

- 1. Działania związane z ochroną zabytków.**

- umieszczanie przez Starostę w porozumieniu z Łódzkim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, na obiekcie zabytkowym nieruchomym, wpisanym do rejestru zabytków, znaku informującego o tym, że zabytek ten podlega ochronie;
- ustanawianie przez Starostę na wniosek Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków; prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków;
- wydawanie osobom fizycznym legitymacji społecznego opiekuna zabytków, wydawanie zaświadczeń osobom prawnym lub innym jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, pełniącym funkcję społecznego opiekuna zabytków;
- opracowywanie Gminnych Planów Opieki nad Zabytkami w gminach powiatu;
- opracowywanie i aktualizacja planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla obszarów gmin;
- zapewnienie bezpiecznego użytkowania zabytków w razie wystąpienia czynników zewnętrznych oddziałujących na obiekt, związanych z działaniem człowieka lub sił natury, takich jak: wylądowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, pożary lub powodzie, w wyniku których następuje uszkodzenie zabytków;
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych pod względem ochrony przeciwpożarowej oraz wyposażenie w zabezpieczenia antywłamaniowe;
- wyposażenie pomieszczenia w obiektach zabytkowych w niezbędne zabezpieczenia przeciwpożarowe w tym podręczny sprzęt gaśniczy.

2. Rewitalizacja obiektów zabytkowych:

- zabezpieczenie w budżecie Powiatu Piotrkowskiego środków na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków niebędących własnością powiatu;
- udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji z budżetu powiatu na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, co wpłynie będzie na zahamowanie procesu degradacji zabytków i na poprawę ich stanu zachowania;
- kontynuacja prowadzenia prac remontowo-budowlanych oraz konserwatorskich przy obiektach zabytkowych nieruchomych, będących własnością powiatu;
- zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości;

- pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków;
- stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym.

CEL:

II. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.

1. Edukacja i podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie ochrony zabytków:

- rozwijanie działalności edukacyjnej poprzez współdziałanie z samorządami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami, popularyzującą ochronę zabytków, kulturę, regionalne tradycje;
- upowszechnianie edukacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego w placówkach oświatowych m. in. poprzez: wprowadzanie zagadnień opieki nad zabytkami i historii regionu do zajęć szkolnych poprzez organizowanie lekcji popularyzujących historię powiatu oraz zabytki znajdujące się na jego terenie;
- organizacja konkursów poszerzających wiedzę uczniów w zakresie dziedzictwa kulturowego i jego ochrony oraz walorów Powiatu Piotrkowskiego; organizację szkoleń, prelekcji, spotkań informacyjnych na temat dziedzictwa kulturowego.

2. Dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu.

- utrzymywanie istniejących i wytyczenie nowych szlaków turystycznych, pieszych, wodnych, konnych, kulturowych, których atrakcją są obiekty zabytkowe z terenu powiatu i regionu;
- podejmowanie działań promocyjnych na rzecz najcenniejszych i najciekawszych zabytków powiatu m. in. poprzez promocję pomnika historii „Sulejów – zespół opactwa cystersów” oraz obszarów/obiektów reprezentatywnych dla powiatu;
- wydawanie i rozpowszechnianie materiałów, publikacji, folderów dotyczących zabytków w powiecie oraz wspieranie wydawania niekomercyjnych niskonakładowych wydawnictw (katalogów, przewodników, albumów, widokówek, kalendarzy i innych wydawnictw prezentujących środowisko kulturowe powiatu;
- kształtowanie wizerunku Powiatu Piotrkowskiego jako obszaru o unikatowym dziedzictwie kulturowym;
- upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu, a także o jego walorach turystycznych na stronie internetowej powiatu, FB PowiatPiotrkowski, gmin powiatu oraz w innych dostępnych środkach masowego przekazu;
- nagłaśnianie i informowanie lokalnej społeczności o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego;

- wykorzystania technologii cyfrowych w celu promowania i udostępnienia zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez aplikację mobilną Powiatu Piotrkowskiego;
- zamieszczenie na stronie internetowej Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026;
- współpraca z mediami i innymi podmiotami w celu promocji zabytków oraz upowszechniania działań związanych z opieką na zabytkami;
- odpowiednie oznakowanie i wyeksponowanie zabytków m.in. poprzez umieszczanie tablic informacyjnych, udostępnianie powiatowego i gminnych programów opieki nad zabytkami na stronach internetowych samorządów lokalnych, iluminację zabytków.

CEL

III. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych.

1. Wykorzystanie walorów obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego jako czynnika wpływającego na rozwój powiatu.

- organizacja wydarzeń z wykorzystaniem walorów obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego;
- wspieranie organizacji spotkań na temat historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków;
- organizacja wydarzeń z zakresu kultury propagujących historię i tradycję o charakterze ponadgminnym oraz upowszechnianie kultury w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu ochronę zabytków, wspieranie działań oraz współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze ochrony zabytków;
- wzbudzanie zainteresowania kulturą, historią powiatu i regionu oraz lokalną tradycją m.in. poprzez: organizację i współorganizację festynów, festiwali, cyklicznych imprez folklorystycznych kultywujących tradycję i budujących lokalną tożsamość;
- organizowanie konkursów fotograficznych o lokalnym temacie przewodnim.

2. Wspieranie na wniosek zainteresowanych podmiotów przedsięwzięć popularyzujących atrakcyjność zabytków.

- obejmowanie patronatem Starosty Powiatu Piotrkowskiego działań na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego powiatu;

- wspieranie podejmowanego przez gminy zagospodarowania miejsc atrakcyjnych turystycznie, m.in. szlaków kulturowych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, przystani żeglarskich itp.; związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej;
- promocja turystyczna powiatu oraz współtworzenie odpowiedniej infrastruktury m.in. poprzez umieszczenie na stronie internetowej powiatu opracowanej mapy z zaznaczonymi najciekawszymi i najcenniejszymi zabytkami, muzeami, szlakami; utworzenie parków kulturowych, podejmowanie działań na rzecz tworzenia i znakowania szlaków kulturowych, turystycznych, pieszych i wodnych; wydawanie katalogów, przewodników, albumów i kalendarzy prezentujących zabytki i środowisko kulturowe w powiecie;
- podejmowanie działań zachęcających do poszukiwania elementów dziedzictwa niematerialnego, wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw w zakresie podtrzymania miejscowych tradycji folklorystycznych.

**Działania podjęte w latach 2023-24 w celu realizacji celów
Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Piotrkowskiego
na lata 2023- 2026.**

W celu zachowania cennego dziedzictwa kulturowego powiatu podjęto działania dla stworzenia odpowiednich warunków i procedur postępowania, które mają na celu wsparcie rewitalizacji, rewaloryzacji, remontów obszarów i obiektów zabytkowych.

Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023 oraz Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2024-2027”.na terenie Powiatu Piotrkowskiego jako obszary i obiekty zabytkowe o znaczeniu ponadlokalnym, najcenniejszym dla województwa łódzkiego wskazują układy przestrzenne i układy staromiejskie ośrodków historycznych: Wolbórz (kościół i zespół pałacowo-parkowy z 2 alejami dojazdowymi), Sulejów – Podklasztorze (Zespół Opactwa Cystersów), Witów (zespół oo. Norbertanów z kościołem pw. św. Małgorzaty i Augustyna), Skotniki (kościół i zespół dworsko – parkowo-folwarczny).

Podejmowane działania promocyjne mające na celu promowanie obszarów i obiektów zabytkowych przekładają się na pozyskiwanie funduszy ze środków zewnętrznych, a co istotne obiekty i obszary zamieszczone na liście obiektów reprezentatywnych są brane pod uwagę przy ocenianiu wniosków o dofinansowanie przy ubieganiu się o środki przyznawane na rewaloryzację

zabytków.

W ramach ochrony i opieki nad zabytkami 22.03.2023 roku Powiat Piotrkowski wystąpił do Rządowego Programu Odbudowy Zabytków, którego operatorem był Bank Gospodarstwa Krajowego. Program był realizowany ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Program realizowany był poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.

Powiat wnioskował o zadanie pn. „**Renowacja elewacji wraz z izolacją fundamentów głównego budynku pałacowego Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. A. F. Modrzewskiego w Wolborzu**”.

Zadanie polegało na renowacji elewacji wraz z izolacją fundamentów głównego budynku pałacowego ZSCKU w Wolborzu: wymianie istniejących obróbek blacharskich z blachy stalowej ocynkowanej na obróbki z blachy cynkowo-tytanowej, izolacji ścian zewnętrznych i naprawie tynków w strefie zwilgocenia, prac konserwatorskich na elewacjach budynku, naprawie istniejących tynków, w tym naprawie elementów sztukatorskich, wraz z ich konserwacją wg technologii konserwatorskiej oraz uzupełnieniem tynków w miejscu po zdjęciu wtórnych łat i napraw cementowych, prace zabezpieczające

Zadanie zrealizowano w 2024 r. Kwota dofinansowania 1.067.220,00 zł, Wkład własny 21.780,00 zł Kwota całkowita 1.089.000,00 zł

Powiat Piotrkowski 16.08.2023 r. wystąpił do Rządowego Programu Odbudowy Zabytków, którego operatorem był Bank Gospodarstwa Krajowego. Program był realizowany ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Program realizowany był poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.

Powiat wnioskował o zadanie pn. „**Wymiana niezbędnej stolarki okiennej i drzwiowej w budynkach zespołu parkowo-pałacowego pełniących funkcje internatów „A” i „B” oraz stołówki**”.

Zadanie zrealizowano w 2024 r. i 2025 r. Koszty dofinansowania 275.300,00 zł Wkład własny 10.000,00 zł Koszty całkowite 285.300,00 zł

W 2023 roku na terenie Powiatu Piotrkowskiego prace restauratorskie były prowadzone dzięki pozyskanym dotacjom przez właścicieli lub zarządców zabytków w:

1. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej pw. Świętego Tomasza Kantuaryjskiego w Sulejowie dofinansowanie w wysokości

- 650.000,00 zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów zadania pn. „Sulejów, zespole opactwa cystersów, kościół pw. Św. Tomasza Kantuaryjskiego (XIII) :zabezpieczenie i ochrona przed dalszym niszczeniem kościoła.”
2. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej św. Małgorzata i św. Augustyna w Witowie dofinansowanie w wysokości 100.000,00 zł na realizację zadania pn. „Witów, kościół cmentarny pw. Św. Marcina (1835 r.)- prace ratunkowe- zabezpieczenie obiektu.”
 3. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał Parafii Katolickiej pw. św. Mikołaja BW w Mierzynie dotację w wysokości 246.413,53 zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów zadania pn. „Mierzyn , kościół pw. Św. Mikołaja (XV w.) na remont elewacji i dachu kościoła – etap IV.”
 4. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej pw. Świętego Benedykta i Świętej Anny w Srocku dotację w wysokości 250.000,00 zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów zadania pn. „Srock, kaplica pw. Św. Mikołaja (XVII w.) prace remontowe elewacji i dachu.”
 5. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej św. Małgorzata i św. Augustyna w Witowie dofinansowanie w wysokości 375.000,00 zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów zadania pn. „Witów, kościół cmentarny pw. Św. Marcina (1835 r.)- ratunkowe wzmocnienie konstrukcji dachu i ścian z wymianą pokrycia dachu.”
 6. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej św. Małgorzata i św. Augustyna w Witowie dofinansowanie w wysokości 100.000,00 zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów zadania pn. „Witów-Kolonia dawny kościół Norbertanów, obecnie par. pw. św. Małgorzaty (XVIII w.) konserwatorski remont elewacji Kościoła.”
 7. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego przyznał Parafii Katolickiej pw. św. Mikołaja BW w Mierzynie dotację w wysokości 60.000 zł na realizację zadania pn. . Mierzyn , kościół pw. Św. Mikołaja (XV w.) przygotowanie dokumentacji konserwatorskiej.
 8. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Krzepczowie dotację w wysokości 100.000,00 zł na realizację zadania pn. Krzepczów, Kościół św. Wojciecha BM (poł. XVIII w) prace konserwatorskie i remontowe etap I.

9. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Skotnikach dofinansowanie w wysokości 55.000 zł na realizację zadania pn. Prace konserwatorskie przy ambonie oraz ołtarzu bocznym w kościele pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Skotnikach.
10. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego przyznał Parafii Rzymskokatolickiej pw. Świętego Benedykta i Świętej Anny w Srocku dotację w wysokości 100.000 zł na realizację zadania pn. Srock, kaplica pw. św. Mikołaja (XVII w.) remont stolarki okiennej i drzwiowej.

W 2024 roku na terenie Powiatu Piotrkowskiego prace restauratorskie były prowadzone dzięki pozyskanym dotacjom przez właścicieli lub zarządców zabytków w:

1. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach konkursu „Łódzkie ratuj zabytki” przyznał dotację Parafii Rzymskokatolickiej pw. Świętego Tomasza Kantuaryjskiego w Sulejowie w wysokości 149.000,00 zł na realizację zadania pn. „Sulejów, kapitułarza z pozostałościami pld.-zach. Skrzydła klasztoru – część Pomnika Historii „zespół opactwa cystersów”: remont przypór muru południowego.”
2. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach konkursu „Łódzkie ratuj zabytki” przyznał dotację Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Krzepczowie w wysokości 150 000,00 zł na realizację zadania pn. „Krzepczów, Kościół św. Wojciecha BM (poł. XVII w.). Remont konserwatorski budynku kościoła parafialnego. Etap IV. Prace renowatorskie i remontowe dachu.”
3. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach konkursu „Łódzkie ratuj zabytki” przyznał dotację Parafii Katolickiej pw. Trójcy Przenajświętszej w Woli Krzysztoporskiej w wysokości 150.000,00 zł na realizację zadania pn. „Prace konserwatorsko-restauratorskie przy ołtarzu bocznym pw. Św. Rafała (XVIII w.) z Kościoła Trójcy Przenajświętszej w Bogdanowie. „
4. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach konkursu „Łódzkie ratuj zabytki” przyznał dotację Parafii Rzymskokatolickiej pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Skotnikach w wysokości 150 000,00 zł na realizację zadania pn. „Prace konserwatorskie przy ołtarzu w kaplicy z krucyfiksem, k. XVIII w. w kościele pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Skotnikach.”
5. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach

konkursu „Łódzkie ratuj zabytki” przyznał dotację Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Małgorzata i św. Augustyna w Witowie dofinansowanie w wysokości 150.000,00 zł na realizację zadania pn. „Witów-Kolonia, kościół parafialny pw. Św. Małgorzaty (XVIII w.): remont konserwatorski elewacji wieży północnej. „

6. Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach konkursu „Łódzkie ratuj zabytki” przyznał dotację Parafia Katolicka pw. św. Mikołaja BW w Mierzynie w wysokości 150.000,00 zł na realizację zadania pn. „Mierzyn, kościół par. pw. św. Mikołaja N. P. Marii w Mierzynie (XV w.): konserwacja techniczna polichromii podłucha łuku tęczowego. „

Wskazać należy, iż pomimo podjętych starań i częściowego wykonania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach z terenu Powiatu Piotrkowskiego, nadal potrzeby rewaloryzacyjne i konserwatorskie są bardzo duże.

Troska o zasoby dziedzictwa kulturowego w dobie gospodarki rynkowej ma nie tylko wartość historyczną, ale również wartość gospodarczą/ekonomiczną. Odpowiednie wykorzystanie lokalnych dóbr kultury może przyczynić się do rozwoju lokalnej gospodarki, jak również przyciągnąć turystów. Z kolei budowanie poczucia tożsamości regionalnej wpływa na zacieśnianie więzi społeczności lokalnej i poczucia własnej wartości.

Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych powiatu oraz jego walorach turystycznych odbywa się m.in. za pośrednictwem strony internetowej www.powiat-piotrkowski.pl w zakładkach Warto wiedzieć- strona archiwalna” znajduje się opis powiatu oraz przedstawione są m.in. informacje na temat: gospodarstw agroturystycznych, bazy wypoczynkowo-noclegowej, gastronomii, ośrodków jazdy konnej, portów, przystani i wypożyczalni sprzętu pływającego, zabytków, szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, wodnych i kulturowych.

Oprócz wyżej wymienionych wiadomości, umieszczona została prezentacja multimedialna powiatu, galeria zdjęć i film o powiecie. Ponadto cyklicznie prowadzona jest audycja radiowa „Nasz powiat – nasze sprawy”, jak również informacje kulturalne i aktualności o powiecie można śledzić na portalu YouTube <https://www.youtube.com/user/PowiatPiotrkowski>.

Również na stronach internetowych gmin Powiatu Piotrkowskiego znajdują się opisy gmin oraz przedstawione są informacje na temat m.in. bazy wypoczynkowo-noclegowej i zabytków.

Wskazać należy, że na terenie Powiatu Piotrkowskiego wszystkie gminy posiadają wykonaną gminną ewidencję zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami w latach obejmujących sprawozdanie posiadają

gminy: Aleksandrów, Gorzkowice, Łęki Szlacheckie, Moszczenica, Sulejów i Wolbórz .

Gminnego programu opieki nad zabytkami nie posiadają gminy: Czarnocin, Wola Krzysztoporska, Ręčno i Rozprza.

W chwili obecnej należy podjąć działania mające na celu wykonania i umieszczenia wykonanych ewidencji zabytków i programów opieki nad zabytkami na stronach internetowych poszczególnych miast i gmin. Na stronie internetowej Powiatu Piotrkowskiego zamieszczony został Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026.

W dniu 16 listopada 2023 r. odbyła się planowa kontrola przestrzegania przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na dz. Nr ew 178/3 obręb Stobnica, gm. Ręčno. Kontrola dotyczyła stanowiska archeologicznego Stobnica st. 1., zaewidencjonowanego w AZP 77/56/13 będącego pozostałością cmentarzyska ciałopalnego kultury łżyckiej datowanego na III okres epoki brązu, wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 1044 na podstawie decyzji z dnia 14.6.1969r. Działka jest w posiadaniu Lasów Państwowych Nadleśnictwo Piotrków Trybunalski oraz Skarb Państwa reprezentowany przez Powiat Piotrkowski. Kontrola wykazała prawidłowe oznakowanie zabytku przez Starostę Powiatu Piotrkowskiego, nie wykazała żadnych nieprawidłowości.

Zarządzeniem Starosty powiatu Piotrkowskiego Nr 10/2024 z dnia 12 lutego 2024 roku wprowadzono zasady ustanawiania społecznego opiekuna zabytków, wzoru listy społecznych opiekunów zabytków, wzoru legitymacji społecznego opiekuna zabytków oraz wzoru zaświadczenia o nadaniu uprawnień społecznego opiekuna zabytków

Zarządzeniem Starosty Powiatu Piotrkowskiego nr 19/2024 z dnia 19 lutego w sprawie ustanowienia społecznego opiekuna zabytków powołano Panią Marię Baranowską na Społecznego Opiekuna Zabytków.

W latach 2023-2024 roku na terenie Powiatu Piotrkowskiego odbyło się wiele wydarzeń o charakterze kulturalno-folklorystycznym. Każda gmina posiada swój odrębny kalendarz wydarzeń. Starostwo Powiatowe cyklicznie organizuje wydarzenia o takim charakterze, które pozwalają na utożsamianie mieszkańców powiatu z kulturą regionu.

Na terenie Powiatu Piotrkowskiego w roku 2023-2024 organizowano przedsięwzięcia o charakterze kulturalno-folklorystycznym m. in.:

Powiatowy Przegląd Zespołów Ludowych w Czarnocinie, Galę Kobiet Wyjątkowych, koncerty w kościołach i klasztorach, układanie dywanów kwiatowych w Boże Ciało w Wolborzu, czyli bliskie spotkania z kulturą wiejską Ziemi Piotrkowskiej.

Organizacja wydarzeń o charakterze kulturalno-folklorystycznym ma duże znaczenie dla obszaru Powiatu Piotrkowskiego, gdyż podtrzymuje i promuje wartości niematerialne oraz piotrkowski podregion kulturowy, na który składa się m. in. rzemiosło, zwyczaje, tradycje, folklor oraz krajobraz.

W 2023 i 2024 roku ramach promocji Ziemi Piotrkowskiej zorganizowano konkursy fotograficzne „Ziemia Piotrkowska - moja mała ojczyzna w obiektywie”. Konkursy tego rodzaju sprzyjają identyfikacji mieszkańców z regionem i podnosi świadomość o zabytkach regionu oraz doskonale je promuje. W latach 2023 Powiat Piotrkowski był także współorganizatorem wraz z Piotrkowskim Stowarzyszeniem Artystów Plastyków pleneru malarskiego Znane/Nieznane – „XIII Międzynarodowy Plener Malarski w Wolborzu” w którym uczestniczyło po 10 artystów z kraju i zagranicy.

Powiat Piotrkowski organizował także 29 lipca 2023 roku w Wolborzu wyjątkowy, *Międzynarodowy Koncert Letni „Powiat folklorem malowany”*, zorganizowany z okazji 25-lecia Powiatu Piotrkowskiego w parku przy Zespole Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego w Wolborzu promując zabytkowy Pałac Biskupów Kujawskich. Wydarzenie odbyło się w parku przy pałacu, wykorzystując jego przestrzeń jako plenerowej sceny oraz tło dla folklorystycznych prezentacji. Pałac i jego otoczenie zostały zaprezentowane publiczności zarówno wizualnie, jak i jako symbol kulturowego dziedzictwa regionu, wzmacniając lokalną tożsamość. Wydarzenie o międzynarodowym charakterze podczas którego zaprezentowały się zespoły folklorystyczne z Armenii, Czarnogóry, Mołdawii, Serbii, Słowacji, a także lokalne grupy ludowe m.in. m.in. Zespół Ludowa Biesiada z Czarnocina, Grabiczanie, Piotrkowianie, Nad Wolbórką, Zespół Pieśni i Tańca Gorzkowice, z Goleśz Orkiestra, Zdzisław Gajewski z kapelą.

26 maja 2024 roku zorganizowano *Piknik z okazji Dnia Matki na terenie Opactwa Cystersów w Sulejowie*. Było to piękne wydarzenie łączące folklor, kulturę i lokalne dziedzictwo w wyjątkowym, zabytkowym otoczeniu. Opactwo Cystersów w Sulejowie, datowane na 1176 r., z romańskim kościołem i obwarowaniami, jest uznane za Pomnik historii. Obiekt stanowi historyczne i malownicze tło – urokliwe krużganki, klasztorny dziedziniec oraz naturalne otoczenie sprzyjają piknikowej atmosferze.

Dożynki Powiatowo-Gminne – Witów Kolonia 15 września 2024

Wydarzenie stanowiło najważniejsze święto plonów rolników Powiatu Piotrkowskiego. Rozpoczęto je uroczystą Mszą Świętą w intencji rolników, odprawioną w kościele pw. Świętej Małgorzaty i Świętego Augustyna w Witowie Kolonii – miejscu o wyjątkowym znaczeniu historycznym i kulturowym.

Warto podkreślić, że sam kościół, wzniesiony na fundamentach dawnego opactwa norbertańskiego z XII wieku, posiada status sanktuarium i jest jednym z najcenniejszych zabytków sakralnych regionu. Bogata architektura barokowa, gotycka baszta oraz zabytkowe wyposażenie wnętrza, w tym rokokowe ołtarze i historyczne organy, nadają temu miejscu charakter kulturowego dziedzictwa. Uroczystości dożynkowe w tak historycznym otoczeniu zyskały szczególnie uroczysty i symboliczny wymiar, podkreślając związek tradycji rolniczych z tożsamością regionalną.

Dożynki zgromadziły przedstawicieli władz samorządowych, społeczności lokalnej oraz liczne Koła Gospodyń Wiejskich, które prezentowały swoje tradycyjne wieńce i regionalne potrawy. Wręczono również odznaczenia i nagrody honorowe – m.in. medale „Gloria Artis” i „Zasłużony dla Ziemi Piotrkowskiej”. Konkurs wieńców dożynkowych wyłonił najpiękniejsze prace KGW z Borowej, Bilskiej Woli i Witowa Kolonii.

Powiatowy Konkurs Wieńców Dożynkowych

Konkurs odbył się w ramach dożynek w Witowie Kolonii. Zaprezentowano 28 wieńców dożynkowych, przygotowanych przez mieszkańców i organizacje z całego powiatu. Jury przyznało nagrody za najpiękniejsze wieńce, a dodatkowo przeprowadzono głosowanie internetowe na profilu Facebook Powiatu Piotrkowskiego.

Gminy powiatu organizują ponadto m. in. Dni Sulejowa, Dni Wolborza, Dni Gorzkowic, Pierzawkę w gminie Wolbórz, Wolborski Saganek, dożynki gminne. Imprezy te utożsamiają mieszkańców powiatu z kulturą regionu. Ten rodzaj imprez powinien być w dalszym ciągu podtrzymywany, prowadzi bowiem do propagowania historii regionu i jego promocji.

Konsekwentnie w ciągu 2023 i 2024 lat prowadzona była dystrybucja posiadanych już publikacji tj.: Informatora turystycznego Powiatu Piotrkowskiego, albumu Powiat Piotrkowski w obiektywie, Kulinarnego dziedzictwa Ziemi Piotrkowskiej, Nasza tradycja – obrzędy i zwyczaje w Powiecie Piotrkowskim, Jadło piotrkowskie oraz Regionalne nalewki i ciasta.

Opracowano i dystrybuowano publikacje: „Zabytki Powiatu Piotrkowskiego”, Jesteśmy dla Mieszkańców! 25 lat działalności Powiatu Piotrkowskiego”, Powiat piotrkowski dla Mieszkańców 2019-2023 na tle 25 lat działalności samorządu powiatowego. Mieszkańcy, Edukacja,

Infrastruktura, Przedsiębiorczość, Lokalna tradycja. Na arenie województwa i powiatu prowadzono promocję twórczości lokalnej pisarki Krystyny Wieczorek, która wydała szereg publikacji m.in. "Przygody Jasia i Zosi", "Młyn na Stawkach", "Młyn nad Czarną" i "Młyn nad Czarną i Wąglanką", powieść "Ślady tamtych dni", tomiki wierszy: "Rozmyślanie" i "Wspomnienia..." oraz "Pamiętnik", opowiadanie "Opowieść o młynie i pięknej Justynie", a także książka "Wolbórz i okolice w mrokach dziejów i dziś".

W grudniu 2019 roku zorganizowano I edycję konkursu Samków Powiatu Piotrkowskiego, który miał na celu: pozyskanie i zachowanie od zapomnienia sprawdzonych przepisów kulinarnych od osób i społeczności gdzie te tradycyjne kulinaria są kultywowane; prezentacja kuchni lokalnej i tradycyjnej Powiatu Piotrkowskiego; aktywizacja Kół Gospodyń Wiejskich i mieszkańców, wymiana doświadczeń kulinarnych i przepisów na potrawy tradycyjne i regionalne, identyfikacja lokalnego dziedzictwa kulinarnego, które może służyć do budowy produktu turystycznego i marki lokalnej Powiatu Piotrkowskiego.

Cyklicznie ogłaszane są kolejne edycje Konkursu Smaki Ziemi Piotrkowskiej m.in. Wielkanocne Smaki Ziemi Piotrkowskiej, Miodowe Smaki Ziemi Piotrkowskiej. Cyklicznie w okresie Wielkiej Nocy ogłaszany jest konkurs Wielkanocne Smaki Ziemi Piotrkowskiej. Które odbywają się w Hotelu Górski w Proszeniu.

Na terenie powiatu piotrkowskiego działają także lokalne grupy działania: Stowarzyszenie Dolina Pilicy i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "BUD-UJ RAZEM", których działalność skupia się na dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców na obszarze ich działania, a także ich aktywizacji i rozwoju. Ponadto grupy te organizują i finansują szkolenia, warsztaty, konkursy, imprezy kulturalne i wystawy służące promocji regionu i jego tożsamości kulturowej oraz podtrzymywaniu i upowszechnianiu tradycji i kultury regionu.

Zachowanie i propagowanie dziedzictwa w omawianych latach odbywało się również przy współudziale społeczności lokalnej. Podejmowano działania w celu propagowania wiedzy o zabytkach i zasadach ich ochrony. Umacniano w mieszkańcach powiatu poczucie tożsamości poprzez identyfikowanie specyfiki i odrębności regionalnej. W tym celu podejmowano wiele działań.

Promocja turystyczna powiatu jak już wyżej wspomniano odbywa się m.in. za pośrednictwem strony internetowej www.powiat-piotrkowski.pl, jak również umieszczoną na stronie internetowej prezentację multimedialną powiatu, galerię zdjęć i film o powiecie, czy też

cyklicznie prowadzoną na portalu YouTube audycję radiową „Nasz powiat – nasze sprawy”.

Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych powiatu oraz jego walorach turystycznych znajduje się również na stronach internetowych gmin powiatu gdzie umieszczone są m.in. opisy gmin, informacje na temat bazy wypoczynkowo-noclegowej i zabytków, czy też informacje o aktualnych wydarzeniach.

Nadto wskazać należy, iż bardzo istotne jest promowanie skansenów, osad oraz odbywających się na ich terenie wydarzeń kulturalnych i historycznych, ponieważ przyczynia się do zwiększenia wiedzy o regionie. W filmie promocyjnym Powiatu Piotrkowskiego promowany jest m.in. Skansen w Tarasce (gm. Aleksandrów) oraz Osada Zabrodzin (gm. Aleksandrów).

3. Podsumowanie.

Główne założenia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026 to zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania, wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych. Sukcesywna realizacja założeń Programu obrazuje postęp w zakresie działań służących osiągnięciu przyjętych celów. Większość zadań jest realizowana w systemie ciągłym lub cyklicznym, co pozwala przyjąć tendencję wzrostową w kolejnych latach. System finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej m. in. poprzez pozyskiwanie środków finansowych na rewitalizację między innymi ze środków Unii Europejskiej i budżetu Województwa Łódzkiego w zamierzeniu ma podnieść atrakcyjność obiektów zabytkowych i w konsekwencji zachęcić społeczeństwo do zaangażowania w ochronę dziedzictwa kulturowego, a co za tym idzie przyjęcia, że wartość i potencjał zabytków oraz kultury niematerialnej może stanowić podstawę do podnoszenia atrakcyjności powiatu.

Reasumując, należy stwierdzić, że podstawowe założenia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Piotrkowskiego na lata 2023-2026 zostały w dużej części zrealizowane.

KIEROWNIK
WYDZIAŁU AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ
Renata Budzisz